

Ons het vordering gemaak ten opsigte van sosiale geregtigheid, maar daar is steeds uitdagings

Ronelle Burger en Mandy Pearson*

Ons besin vandag – op Wêrelddag van Sosiale Geregtigheid (20 Februarie) – oor ons land se vordering ten opsigte van regverdigheid en billikheid. Ons erken dat Suid-Afrika in die eerste dekade van demokrasie aansienlike vordering gemaak het met maatskaplike geregtigheid, met merkwaardige verbeterings in toegang tot gesondheidsorg, skoon water, elektrisiteit en sanitasie.

Die meeste van ons is egter tans dalk meer bewus van hoe onlangse uitdagings huishoudings geraak het en geestesgesondheid beïnvloed het, wat gelei het tot verhoogde sinisme en kommer. Gedurende die pandemie het ons meer as twee miljoen werksgeleenthede verloor en die ekonomiese herstel was traag. Wêreldwyd het werksverliese en inkomsteverlagings huishoudings ernstig geraak, wat verder vererger is deur pandemie- en oorlogsverwante prysstygings wat die lewenskostekrisis vererger het. In Suid-Afrika is die reaksie op hierdie krisis deur begrotingsbesnoeiings belemmer.

Daarbenewens was daar die afgelope twee jaar 'n dramatiese toename in beurtkrag. Ons het gemengde sukses gesien in die verbetering van die gehalte van dienslewering. Trouens, in verskeie provinsies en munisipaliteite het dienste agteruitgegaan met inwoners wat gereeld wateronderbrekings ervaar en deurkruisende hoofpaaie wat propvol slaggate is. Verder bly die voorkoms van geweld, veral teenoor kinders en vroue, onaanvaarbaar hoog. Een uit elke vier kinders jonger as vyf word deur verdwering beïnvloed, wat met beduidende beperkings op hul kognitiewe funksionering en langtermynvooruitsigte in die arbeidsmark gepaardgaan.

Hoewel baie Suid-Afrikaners hulle kommer oor hierdie kwessies uitspreek, belas dit die lewens van lae-inkomste huishoudings buite verhouding. Welvarende huishoudings kan byvoorbeeld die impak van staatsdienstekorte verlig deur rugsteunkragbronne, slaggat-robuuste voertuie, private sekuriteit en toegang tot private gesondheidsorg en onderwys. Omdat ons land se mislukkings ons kwesbare huishoudings die swaarste tref, beïnvloed hierdie probleme sosiale geregtigheid.

Te midde van hierdie uitdagings het baie Suid-Afrikaners hulle vertroue in die regering verloor. Volgens 'n 2023-opname deur die Instituut vir Geregtigheid en Versoening (IJR) het die persentasie Suid-Afrikaners wat glo dat die regering nie die behoeftes van gewone mense prioritiseer nie, van drie uit vyf in 2003 en 2013 tot vier uit vyf in 2023 toegeneem. Net so het die hoeveelheid Suid-Afrikaners wat voel dat hulle leiers onbetroubaar is, van een uit vyf in 2003 en 2013 tot vier uit vyf in 2023 gestyg. Die opname dui daarop dat drie uit vier Suid-Afrikaners glo politici moet reageer op wat mense wil hê en dat mense op mekaar moet staatmaak eerder as op die elite.

Dit is verstaanbaar dat baie van ons oorweldig of selfs sinies kan voel. Wanneer dit by die beoordeling van die land se vooruitsigte kom, is dit egter uiters belangrik om nie een van ons grootste bates oor die hoof te sien nie: ons mense. Dieselfde IJR-opname toon dat daar oor die afgelope 15 jaar aansienlike groei onder alle rassegroepe was in die persentasie Suid-Afrikaners wat vertroue in 'n verenigde Suid-Afrika het. Daarbenewens het die afgelope vyf jaar 'n skerp styging gesien in die hoeveelheid mense wat glo ons ooreenkomste weeg swaarder as ons verskille. Oorweldigend, en meer as voorheen, glo Suid-Afrikaners in hul gedeelde solidariteit.

Die IJR-verslag beklemtoon ook 'n groeiende erkenning van die aansienlike en uitdagende transformasie wat nodig is om 'n regverdiger en meer samehangende samelewing te skep. Die wittebrood is verby. Respondente in die opname identifiseer die behoefte om die diep en volgehoue kloof tussen ryk en arm te oorbrug as die grootste struikelblok vir versoening. Terwyl ons die ideaal van sosiale geregtigheid vier, mag die mees pragmatiese vraag moontlik wees hoe gewone burgers kan help om ons land se diep sosiale verdeeldheid te oorbrug.

Dit is bemoedigend dat die koers van vrywilligerswerk ten spyte van hierdie toenemende uitdagings wat vroeër genoem is, gestyg en nie gedaal het nie. Volgens Statistieke Suid-Afrika se vrywilligersopnames het vrywilligerskoerse van 4% in 2010 tot 6% in 2014 en tot 8% in 2018 gestyg. Hoewel daar geen amptelike statistiek vir die tydperk ná 2018 is nie, dui deskundige konsensus daarop dat vrywilligerswerk skerp afgeneem het gedurende die pandemie, maar goed herstel het daarná. Om ons samelewing te transformeer, moet meer van ons by hierdie vrywilligers aansluit wat aktief is in hulle gemeenskappe. Vrywilligersaktiwiteite wat fokus op ouerondersteuning, voeding, veiligheid, gesondheid en psigososiale stimulasie van kinders onder twee, kan 'n groot impak hê. Vroeë ingrypings kan 'n beduidende langtermynuitwerking op menslike kapitaal en arbeidsmarkvooruitsigte hê, wat help om ongelykhede tussen generasies en armoedesiklusse te verbreek.

Wat sosiale veldtogte betref, is een van die doeltreffendste beleggings in sosiale geregtigheid om die aanspreeklikheid van regerings- en gemeenskapsleiers te verhoog deur groter deursigtigheid en oop openbare data te bevorder. Deursigtigheid is skrikwekkend omdat dit besluitnemers kwesbaarder maak vir kritiek en openbare ondersoek. Daar is egter beduidende openbare voordele aangesien dit kan help om die burgerlike samelewing en kiesers in te lig en te bemagtig en dit kan staatsbestuur en openbare dienslewering verbeter; dit kan vertroue en geloofwaardigheid opbou, korrupsie voorkom en die verspreiding van spekulاسie en agterdog onderdruk. Dit is die moeite werd om op openbare forums vir hierdie saak te veg. Ons demokrasie sal sterker wees as deursigtigheid en oop data 'n kernwaarde vir Suid-Afrikaners word. Om sosiale verdeeldheid doeltreffend te oorbrug, is meer billike toegang tot gesondheidsdienste en onderwys van hoë gehalte noodsaaklik en daarom word aanspreeklikheid in hierdie domeine as 'n prioriteit beskou.

Laastens het onlangse navorsing bevind dit kan baie transformierend wees om tyd in te ruim om na die verhale van mense buite ons sosiale kringe te luister. Dit is 'n gepaste tyd vir sulke bevindings om na vore kom, aangesien baie van ons steeds van die sosiale isolasie van die pandemie herstel, en eensaamheid as 'n epidemie geïdentifiseer is wat aan die toeneem is. Gesprekke met mense wat ons nie ken nie, kan ook belangrike voordele inhou deur ons minder geïsoleerd te laat voel en empatie en sosiale samehang te verbeter. Die IJR-verslag het bevind dat ongeveer een uit drie Suid-Afrikaners dikwels met mense van ander rasse in hulle eie huise of by die huise van vriende gesosialiseer het. Deur na mekaar se stories te luister, kan ons help om die neiging om mense tot statistieke en stereotipes te verminder, teen te werk. 'n Durbanse NRO, ReStory Foundation, het die transformerende krag van die bou van verhoudings oor alle grense heen, veral oor die ekonomiese skeidslyn heen, benut. Hulle het bevind dat hoewel die verskille aanvanklik groot gelyk het, het stories gehelp het om 'n gedeelde menslikheid en 'n gelykheid van individualiteit te ontbloot.

Onlangse navorsingstudies oor praat met vreemdelinge dui daarop dat betekenisvolle verbintenisse en interaksies met mense wat ons nie ken nie, aansienlik tot ons geestesgesondheid en geluk kan bydra.

Die navorsers verduidelik dat hierdie gesprekke saak maak omdat dit ons menslike behoefte aan verbondenheid en geworteldheid vervul. Deur aandagtig en respekvol te luister, verhef ons nie net die menslikheid van ander nie, maar versterk ons ook ons eie. Deur die verborge krag van hierdie gedeelde verbondenheid en wedersydse respek te erken, kan ons vasberadenheid en toewyding tot sosiale geregtigheid versterk en ons help om 'n narratief van hoop en veerkragtigheid te bou.

**Ronelle Burger is 'n professor in die Departement Ekonomie en 'n navorser by die Navorsingsgroep oor Sosio-ekonomiese Beleid aan die Universiteit Stellenbosch. Mandy Pearson is die stigter en uitvoerende hoof van ReStory Foundation.*